

Список використаних джерел

1. Статистика злочинів, пов'язаних з сутенерством / Інформаційне агентство «Українські Національні Новини». URL: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1806774-v-ukrayini-za-pyat-rokiv-bulo-viyavleno-ponad-1-6-tisyachi-zlochiv-povyazanikh-z-sutenerstvom>.
2. Горпинюк О.П. Актуальні проблеми кваліфікації складів злочинів проти моральності. Порівняльно-аналітичне право. № 3. 2017. С. 184–188.
3. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: [навч. посібник] / за заг. ред. М.І. Хавранюка. К.: Ваіте, 2014. 944 с.
4. Вирок Сарненського районного суду Рівненської області від 12 лютого 2018 року / Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/>.

Герус Т. С.,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: старший викладач
кафедри кримінального права Національної
академії внутрішніх справ, кандидат наук
з державного управління *Матюшенко О. І.*

ВИНА ЯК ОBOB'ЯЗKOBA OЗHAKA CУБ'ЄKТИBHOЇ CTOPOНИ СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПPABOПOPУШЕННЯ

Науковий інтерес до категорії «вина» обґрунтовується її значущістю у системі соціально-правових цінностей. Так, вина є одним з основних критеріїв, які дозволяють відмежувати правопорушення від правомірної поведінки. Крім того, вина є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.

Принцип відповідальності лише за наявності вини ще з давніх часів відстоювався людством, що дістало відображення у багатьох правових системах. І вже надалі, з розвитком цивілізації та встановленням державності, цей принцип стає центральним у праві. Тому з'ясування поняття вини і на сьогодні має важливе значення [1, с. 138].

Відповідно до ст. 23 Кримінального кодексу України (далі – КК України) виною є психічне ставлення особи до вчинюваної дії чи бездіяльності, передбаченої КК України, та її наслідків, виражене у формі умислу або необережності [2, с. 12].

Розширене визначення поняття вини дає В. А. Якушин, зазначаючи, що виною є психічне ставлення особи до вчинюваного нею суспільно небезпечного і протиправного діяння та його наслідків, виражене у визначених законом формах, що розкривають зв'язок інтелектуальних, вольових і чуттєвих процесів психіки особи з діянням і які, з огляду на це, є підставою для суб'єктивного

інкримінування, кваліфікації вчиненого та визначення меж кримінальної відповідальності [3, с. 122].

При цьому основна увага акцентується на психічному ставленні особи не лише до діяння, але і до його наслідків, що виявляється у передбаченні нею наслідків вчинюваного діяння, а також у так званому вольовому ставленні до них [4, с. 88–90].

Основними категоріями, які характеризують вину, є її зміст, форма, обсяг, сутність та ступінь.

Зміст вини – це відображення у свідомості людини об'єктивних ознак кримінального правопорушення, які у різних кількісно-якісних поєднаннях утворюють умисел та необережність. У змісті вини виділяються два моменти: інтелектуальний, який включає усвідомлення особою характеру своїх діянь і передбачення нею їх наслідків, та вольовий, який полягає у бажанні настання певних наслідків, свідомому їх припусканні, байдужому ставленні до них, розрахунку на їх відвернення, що прямо впливає із законодавчого визначення видів та форм вини [5, с. 38].

Формою вини є внутрішня структура сталих зв'язків і взаємодій елементів, властивостей та процесів, що утворюють вину, а також спосіб існування і вираження її змісту [1, с. 157]. Відповідно до чинного законодавства вина виражається у формі умислу або необережності.

Умисел поділяється на прямий і непрямий. Прямим є умисел, якщо особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачала його суспільно небезпечні наслідки і бажала їх настання. Непрямим є умисел, якщо особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачала його суспільно небезпечні наслідки і хоча не бажала, але свідомо припускала їх настання [2, с. 12].

Необережність поділяється на кримінальну протиправну самовпевненість та кримінальну протиправну недбалість. Необережність є кримінальною протиправною самовпевненістю, якщо особа передбачала можливість настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння (дії або бездіяльності), але легковажно розраховувала на їх відвернення. Необережність є кримінальною протиправною недбалістю, якщо особа не передбачала можливості настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння, хоча повинна була і могла їх передбачити [2, с. 12].

Обсяг вини утворюють відображені у психіці особи конструктивні, конструктивно-органічні, кваліфікуючі, пом'якшуючі та обтяжуючі покарання обставини і ставлення до них суб'єкта [3, с. 169].

Сутність вини має розглядатися в об'єктивному та суб'єктивному аспектах. Суб'єктивна сутність вини являє собою певні аспекти мотивації поведінки, яка порушує норми права, достатні для визнання вчинених особою діянь (дій чи бездіяльності) кримінально караними. Об'єктивна (соціальна) сутність вини визначається або як психічне ставлення особи до кримінального правопорушення, або як

негативне чи недостатньо уважне психічне її ставлення до основних соціальних цінностей, що виявляється у конкретному кримінальному правопорушенні. Отже, сутність вини у загальному розумінні – це негативне ставлення злочинця до об'єктів кримінально-правової охорони [1, с. 157].

Ступінь вини – це її кількісна характеристика, яка залежить від тяжкості вчиненого діяння і суспільної небезпечності особи злочинця.

Таким чином, вина як кримінально-правова категорія – це не просто психічне ставлення особи до вчинюваного діяння, а те, що дістало прояв у конкретному кримінальному правопорушенні. Складовими елементами цього ставлення є свідомість та воля. Різні комбінації свідомості та волі як окремих елементів даного ставлення утворюють різні модифікації вини. У даному випадку доцільно говорити про структуру вини. Схоже поняття зустрічається в праці С. В. Склярова, який називає волю та інтелект елементами складу вини, хоча самого визначення вказаного поняття вчений не дає [5, с. 27].

Вереша Р. В. вважає, що структуру вини можна визначити як сукупність встановлених у кримінальному законі інтелектуальних та вольових ознак (свідомості та волі), які визначають зміст вини у конкретному кримінальному правопорушенні [1, с. 158].

На основі вищезазначеного можна зробити висновок, що вина є важливою ознакою будь-якого кримінального правопорушення, адже за її відсутності немає складу кримінального правопорушення, за таких обставин особу неможливо притягнути до кримінальної відповідальності.

Список використаних джерел

1. Вереша Р. В. Проблеми суб'єктивної сторони складу злочину. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Академія адвокатури України; Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2017. 583 с.

2. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. на 01 вересня 2020 року: Офіц. текст. Київ: Алерта, 2020. 224 с.

3. Якушин В. А. Субъективное вменение и его значение в уголовном праве: монография. Тольятти: ТолПИ, 1998. 296 с.

4. Вереша Р. В. Сучасні теорії (концепції) вини в науці кримінального права. Вісник Академії адвокатури України. 2015. Т. 12. № 1 (32). С. 79–94.

5. Скляров С. В. Вина и мотивы преступного поведения как основание дифференциации и индивидуализации уголовной ответственности: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Москва, 2004. 495 с.